

# TELEGRAFUL ROMÂNULUI.

Telegrafulu este de două ori pe săptămână: Duminică și Joi. — Prenumeratiunea se face în Săbii la expeditorul foiei, prețu la c. r. poște cu bani dată prin scrisori francate, adresate către expeditor. Prețu prenumeratiunei pentru Săbii este pe anu 7 fl. v. a. iar pe o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 61.

ANULU XXIII.

Săbiiu 315 Augustu 1875.

tru celelalte părți ale Transilvaniei și pentru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. iera pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țieri streine pe anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platesc pentru întâia ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

## Idei conducătorie.

### IV.

Periodulu, în care cade miscarea dela 1437 din Transilvania, și de carea amintescu vr'o câte-va acte, este periodulu celu mai greu de calificatu. Déca lu judeca omulu fără de nici o preocupatiune, apoi lu va află ca este o amestecatura, o ferbere, a tuturor elementelor, din care amestecatura séu ferbere mare nu se pôte prevedé rezultatulu finalu. Pentruca ori vine o mana puternica și chiarifica și scurta procesulu, ori nu vine, și atunci nu-i remane procesulu decâtu dóra sa devina în starea unei bole cronice, carea apoi se tragana îndelungatu.

Miscarea cade în tempulu mortiei acelui rege Sigismundu, carele, în unu intervalu îndelungatu, de 50 de ani, în locu de a caută sa aduca o conformitate în regatulu seu și se sustiena autoritatea legiloru și a regatulu, trecea dintr'unu extremu într'altulu. Odata tiranu până la crudime, de alta data nepasatoriu și asiá de neajutoratu, încátu, după cum spune unu istoricu magiaru, în primavér'a anului 1401 fú insultatu în castelulu seu regal, prinsu și aruncatu în închisórea dela Visegradu, de unde se eliberă numai prin garanti'a unui Nicolau Gara. Tóta viét'a lui a petrecut'o ocupandu-se cu lucruri serióse și nese-rióse, straine de regatulu ungurescu. Cu tóte aceste din legile aduse sub guvernulu acestui rege se vede, ca se înfiintéza armalistii séu nobilii fără de donatiune; ca iobagiloru, cari și în tempulu acest'a avé putiene obligatiuni fatia de nobili, *superiorii* lor de ordine mai înalta, li se garantéza mi-gratiune libera.

Si sub gubernatoratulu lui Ioanu Corvinu, și sub regatulu lui Mathi'a Corvinu și urmatoriulu acestui'a, referintiele rămân în starea de mai înainte, cu acea deosebire, ca precum se vede din o diploma a lui Mathi'a la 1481 și alt'a a lui Vladislau la 1495 se delatura asupririle clerului catolicu fatia cu românii, serbii și rutenii.

Numai după ominós'a rescóla de sub Dozs'a în Ungari'a, vine aspr'a lege, în carea se dice: „*rusticus praeter mercedem sui laboris nihil habet*” și léga pre tieranu séu rusticu de gliia, care lege inse a fostu aplicata tuturor rusticiloru, de ori-ce natiunalitate din Ungari'a și Transilvani'a.

Din tóte se vede ca preocupatiunea de sistemulu feudal atát'a a fostu de puternica încátu nici geniulu celu mare alu unui Mathi'a nu s'a potutu emancipá de ea. Nici elu nici urmatoriulu seu n'au potutu pricepe ca pericolulu din sudostulu Europei cere alte mijlóce pentru de a fi combatu cu succesu și asiá, multiamindu-se fia-care cu carpituri moderatérie, lasara incurcaturile începute sub regimulu destrabalatu alu lui Sigismund, lasara ne atinsa puterea aristocratiei cá mai nainte. Din acest'a a rezultat, ca abisulu între elementele statului s'au largitu totu mai tare și ca din abisulu acest'a a resaritu debilitatea cea memorabila, carea s'a manifestatu în diu'a de 26 Augustu 1526, pre câmpiele dela Mohaci, cându regatulu ung. se sparse cá unu vasu de lutu.

Transilvani'a se separéza de Ungari'a după catastrof'a acest'a, devine *autonoma*, inse cu aceleasi institutiuni,

cu cari remasese după naufragiulu mohacianu.

Românii, precum se vede din unu actu din anul 1437, au avutu universitatea lor, de carea se face pomenire și într'o diploma a regelui Andrei III din 1291. Institutulu acest'a pre care lu aveau și sasii și secuii, după natur'a timpurilor de atunci, erá unu mare scutu, precum se vede mai lamuritu la natiunea sasésca. Cum, ne punemu întrebarea, de acest'a se perde? Este verosimilu, ca elu tocmai după miscările rusticiloru, cari se repetira totu mai desu, se va fi contopitu în celu comunu alu nobililoru, și prin acest'a s'a facutu trecerea cea prenesimtită a clasei libere superióre în castre straine, după cum ne-amu obicnuitu a dice, inse, óre nu vedemu noi tocmai aici o erórea politice natiunale de atunci? Déca cine-va 'și parasesce unu dreptu scutitoriu de natiunalitate, și-lu parasesce în favórea altor'a, atunci numai acel'a pórtă vin'a cea mai mare, carele se arata nepasatoriu către scutint'i'a sea. Românii, déca se tieneau de universitatea lor, cu aristocratia cea numerósa, cu nobilimea cea inferióra și armalistii lor cei multi, puteau face mai multa resistintia tentatiuniloru minoritátiloru din tiér'a autonoma, tentatiuniloru de a-i despoia de ori-ce dreptu și a-i reduce la starea, de carea astadi numai cu sfiála sa ne aducemu aminte. Nu vremu prin acest'a sa escusámu pre elementele asupritórie. Ele au lucratu reu, despre acest'a nu se mai îndoiesce astadi nici unu omu cu mintea la locu, dara voimu sa constatámu, ca prin simpl'a invinuire a acelor'a noi nu ne putemu escusá de gresiél'a nóstra.

Atunci, în timpurile aceste, asupr'a căroru ne-amu dedatu a ne váierá atát'a, a fostu, se nu dicemu mai usioru, dara ocasiuni destule si destulu de favorabile pentru de a se apará natiunalitatea nóstra, tocma asiá precum s'a aparatu și a altoru natiunalitati în Transilvani'a, pentruca chiaru sa admitemu, cá în actulu dela 2 Februaru 1438, unde se provóca „*nobilii tierci, sediele sassonicale și sasii*” din Bistritia și *sediele* secuiesci se faca resistintia tuturor celoru ce voru atacá regatulu... și cându o parte va chiamá pre ceea-lalta într'ajutoriu“....., se începe asiá numit'a *unio trium nationum*, ingraditi prin legi anterióre, cari trebuiau aparate, românii erau datori siesi a-si áperá terenulu.

Totu asiá în tempulu *corviniloru*, sub care sasii sciindu profitá de ocasiune s'au încarcatu de privilegie, fără de a avé atátea merite pentru patria în asemanare cu românii; în tempulu separárei transilvane, dela 1528 încóce; sub contactulu cu românii de pre siesurile sudice ale Carpatiloru, cari sub Petru Raresiu, și Radu au visitatu tiér'a în tempulu separarei Transilvaniei de către Ungari'a, în diece rânduri cu bratie înarmate, și celu dintâiu a posedatu tempu îndelungatu Ciceulu și Cetatea de balta; ocupatiunea de Michaiu pre la finea secul. XVI și începutulu secululu alu XVII.

Insusirile cele nepretiuite inse ale romaniloru, cari s'au arátatu cu deosebire în Ioanu Corvinu, Mathi'a Corvinu, Stefanu Mailatu, Nicolau Oláh (Romanu)\* s. a. s. a. ca suntu în stare

\*) Acest'a a fostu Archiepu-primate alu Strigoniului. Elu scriindu unui Em.

a-i radica la pusetiunile cele mai înalte și mai însemnate în statu, în biserica și în armata, au avutu lângă sinele în tóte timpurile o eróre mare, carea, durere, se vede a fi ereditaria la connatiunaliinostri. Acest'a este: a nu tiéné românii comptu de anteactele lor. Unu reu care a produsu totu-déun'a binele, cu o astu-feliu de umbra în urmasi, încátu umbr'a, déca nu mai mare, dara atát'a de mare câtu binele a fostu totu-déun'a. Din faptele cele maretie ale barbatiloru nostri ni a remasu nóue numai umbr'a; realulu inse întregu în mânilé strainiloru.

Dara reulu amintitu și inca la persóne asiá ilustre, cum suntu cele amintite, e preste putintia sa vina numai asiá cá din seninu. Ceea ce este lege naturale pentru unii trebuie sa fia pentru toti. După ceea ce vedemu ca s'a intemplat cu noi românii, tóta artistocratia din lume aru fi trebuitu sa se instraineze de popórele din care au resaritu și sa formeze unu ce deosebitu pentru sine și în privintia natiunale. Lucrulu se vede a fi altfeliu: în la parte popórele slave, afara de Ungari'a și Turci'a aristocratia remane neatinsa, în modulu celu mai decisivu, inse se pastreza aristocratia, la *germani* și după metamorfós'a asimilárei la popórele *romanice* din apusu. La aceste din urma remane aristocratia până în timpurile nóstre în sinulu natiunei din carea a resaritu ca tóte bunatátile și scaderile ei.

Noi și în casulu acest'a cautámu caus'a numai și numai afara de noi. Interesele materiali, dicemu noi, a legatu pre aristocratii nostri de aristocratia straina. Acest'a nu o aru fi suferitu pre cea romána mai departe alaturea cu sine și asiá partea romána a lucratu numai pentru interesulu castei cu coloritu strainu.

Cându dispune o natiune de talente și geniuri cum ni le arata istoria Ungariei și Transilvaniei, aru fi fostu o sinucidere natiunale, cându aristocratia numai din motive de aceste aru fi parasitu radacin'a din care s'a desvoltatu. Si déca aru fi acest'a motivulu celu adeveratu, atunci ea trecea tóta dintr'odata, dara nu pre rendu, asiá încátu consciintia despre romanitatea ei este inca pastrata la multe familie până în dílele nóstre.

Românii se vede ca la începutu au abdisu în modu absolutu de constitutiunea ce au avutu și s'au conformatu impregiuráriloru celoru nóue; au abdisu, incetu cu incetulu, de universitatea lor și asiá, fără de nici unu centru, părțile cele mai bune au evaporatu și s'au schimbatu în elemente straine; iera poporulu au caditu cá o povéra grea la pamentu.

Organele de publicitate, cari până acum tiénéu, ca rescóla din Erzegovin'a, fiindu restrinsa la unu teritoriu micu se va sugrumá în nascerea sea, începu a vedé, ca lucrurile de pre insul'a balcanica suntu mai serióse, de cum le credéu ele la începutu. Scirile de pre câmpulu insurectiunei, putiene câte erau, fura dementite pre rendu,

Calnay lu numera între amicii sei intimi și apoi continua:

Wajdaque Mailatus, referens ab origine gentis

Romanae stirpem: hinc tu quoque nomen habes.

(Între acestia și Voevodulu Mailatu care se trage din sementia romana, de unde deriva si numele (famili'a) teu.)

Magaz. ist.

de o parte pentru ca nu venéu din sorginte siguru, iera de alta parte, pentruca dela o mâna de insurgenti cu totu dreptulu nu se asteptá nime-ne sa véda lucruri mari. Astadi inse lupt'a ce decurge inca, e privita și din alte puncte de vedere și anume multi se temu, ca insurectiunea acest'a póte sa fia preludiulu unor complicatiuni serióse în orientu. Lipsindu-ne date positive despre progresulu ce l'au obtienutu beligerantii până acum ne marginimu a impartási publiculu nostru scirile, mai multu séu mai putienu fundate, ce transpira în publicitate.

Se anuncie prin firulu electricu, ca s'a comandatu unu regimentu de infanteria din Pojonu la Dalmatia și de aci se vede, ca *intemplările din Erzegovin'a* provóca atentiunea guvernulu nostru comunu. Unu telegramu oficialu, transmisu ambasadorulu turcescu în Londonu, dice:

„Nelinisirile din Erzegovin'a nu au nice însemnatatea nice dimensiunile ce li se ascriau. Raporturile mai nóue ce au ajunsu la sublim'a Pórtă suna astu-feliu: Sambata în 24 Iuliu s'a încinsu o lupta între trupele imperatesci și între insurgenti în Moresine și Dabre. Insurgentii fura imprasciati și lasara 60 morti pre câmpulu de lupta. În diu'a urmátoria fura atacate trupele imperatesci în Wutciak, dara după unu focu ce durá aprópe 2 óre atacatorii în numeru de 150 luptatori fura respinsi. Multi dintre densii, între cari și unu conducatoriu, fura omoriti. Alta lupta s'a intemplat la Zulimu. Rebelii fiindu respinsi perdura 20 morti și avura 40 vulnerati. Ei se refugiară în munti persecutati de trupele imperatesci. În urm'a acestei lupte cea mai mare parte a locuitoriloru din Zulim, cari s'au aliatu cu insurgentii, vedindu-se isolati, dedura de scire, ca se supunu. Nelinisirile din Sable fura suprimate fără de a se întrebuintia fortia. La consiliile episcopulu din Mostaru și ale unor nobili poporatiunea din părțile aceste, musulmani și crestini, s'au reintorsu la ascultare și supunerea lor avú efectulu, ca drumulu către Metcovici s'au redatu comerului. Ce privește pre rebelii din Drachiber'a, guvernulu turcescu spera, ca va mediloci supunerea lor fără versare de sange. Într'aceea dregatoriile imperatesci au proclamatu o amnestie generale. Celoru ce se voru reintórce la datorile lor li s'au apromisu, ca nice într'unu modu nu li se va face ce-va reu, dara renitentii se voru pedepsi. Atitudinea acest'a firma si moderata a avutu o influintia salutaria asupr'a animelor iritate. Supunerile se succedu continuu și rapede și se presupune cu temei ca nelinisea din Erzegovin'a în curendu se va sfersí.” (Dupa sciri mai nóue insurectiunea cresce.)

Despre *festivitátea O'Connell* în Dublinu „C. C.” dela 7 Augustu n. raportéza urmátoriele detaiuri:

Festivitátea O'Connell în Dublinu n'a decursu fără unele turburări. Desu de dimínétia erau déjà pline tóte drumurile orasiului de participantii festivitátiei, cari voiau sa insotiesca conductulu. Toti erau ornati cu frundie verdi; pre cându barbatii se multie-meau cu legaturi verdi, femeile erau cu totul imbracate în verdétia. Vestminte verdi, palarii verdi, carpe verdi, manusi și cismutie da dovéda despre

spiritulu patrioticeu alu frumóselor irlandese. Conductulu festivu esindu din Sect. Stephensgreen ajunse abia in dōue ore in Sacville Street, unde avé sa se tiena cuventarea festiva si sa se incinga bust'a lui O'Connell cu lauri. Numerulu participantilor variéza între 40,000 si 200,000; e cu greu a statorí ce-va siguru in acésta privintia. Pentru a-si face cine-va o icóna fidela despre acésta multime, sa-si inchipuiesca peregrinările la Boulogne in onórea vergurei Maria, o grupa de preoti mergendu in Sevilla, unu batalionu de helvetiani, o procesiune de amnestia irica, locuitorii caselor serace si reuniunile soldatiloru dintr'o cetate mare trecendu cu multe bande de musica si cu standarde pre dinaintea sea. „Amnesty Association,” care facú arangiatoriloru multa spaima, nu se infatisea la loculu de espositiune, de-si ea inainte de a incepe conductulu festivu se aratá cu nisce standarde negre colosali plantate in drumuri, dintre cari unu standardu erá pusu pre o careta cu patru cai. Standardele purtau inscriptiunea: „Cugetati la captivii cari gemu inca in lantiuri! Ddiu sa scape Irlandi'a!” si membrii asociatiunei purtau legaturi albe la brati, in cari se poté ceti in litere mari negre cuventulu „Amnesty.” Cándu conductulu percursese calea jumetate, reuniunistii amnestiei venindu de pre unu drumu lateralu voiau sa se imbuldiésca si sa conturbe ordinea, inse fura respinsi de cátra lucratorii din porturi. Astu-feliu ei se dusera de adreptulu la loculu destinatu si aci facura situatiunea neplacuta. Lordmajorulu infatisiandu-se pre tribuna fu salutatu cu cuvintele „Iosu cu Whigii! si standardele reuniunei amnestiei, care se grupá stensu pre lānga tribuna, se apropiara intr'unu modu ingrigitoriu de fati'a lui. Densulu escusá pre oratorulu absentu, care avea sa tiena cuventarea festiva, lordu O'Hagan, dara fu intreruptu de strigatele ironice. Abia se terminá scen'a acést'a, si se audira deodata strigări sgomotosé dupa Butt si Sullivan. Butt tienú o cuventare scurta, in care si aduse aminte de O'Connell, si apoi trecú la caracterulu demonstrativu alu serbatórei: „Barbatii, cari voiau sa imprime serbatórei timbrulu loru, se vedu amagiti. Nice o putere de pre pamentu n'aru poté folosi acést'a serbatóre decátu spre scopulu unei demonstratiuni mari pentru natiunalitátile irice.” Mai aspru si mai nereser-

vatu se esprimá O'Connor Pover deschiarandu ca este o rusine a pune de oratoru festivu pre unu pensiunistu (Hagan).

Sensatiunea erá cátu de bine iritata si de nu se inchidéu tóte bacanales, demonstrantii nu s'aru fi marginitu numai pre lānga cuvinte.

Sér'a s'a tienutu dōue banchete. Celu din urma a decursu cu destula larma. Pentru a nu se dá acestui banchetu unu caracteru specificu ultramontanu, toastulu pentru ponteficele din Rom'a se lasá. Lordulu majoru cá presedinte avea sa rostésca alu cincelea toastu, dara audindu strigare: „Butt! Butt!” si vedindu ca acést'a se scóla sa cuventeze, parasí indata sal'a si impreuna cu densulu mai multi prelati irici si straini. Acum se escá o sfada veementa, o mana malitiósa oprí gasulu si acoperi astu-feliu scen'a confusiunei cu o intunecime egyptica.

Cu aceste s'a terminatu adeverata serbatóre; s'au serbatu si dilele urmatórie si in Dublinu domnesce din caus'a acést'a o indispusetiune generale. S'au anunciatu meetingiuri mari si e téma, ca pasiunile suprimate cu atát'a truda voru prorupe cu mai multa fortia. La banchetu s'au adusu toaste si pentru natiunea franceza.

Amintirea lui O'Connell s'a serbatu si prin alte cetáti din Irlandi'a, ba chiaru si colonistii irlandesi din statele unite si Canad'a au manifestatu o insufletire mare, ceea ce abia se póte afirmá despre fratii loru din metropolea irica.

+ Din Bucovin'a primimu urmatórele despre repausarea Présântitului Archiepiscopu si Metropolitu Teofilu Bendell'a:

**Inmaltu Présânti'a Sea Domnulu Teofilu Bendell'a.** Archiepiscopulu gr. orientulu de Cernauti si Metropolitulu Bucovinei si Dalmatiei, cavalerulu ordinulu Franciscu Iosifu, presedintele sinodulu metropolitanu, membrulu dieței bucovinene si alu senatalui imperialu in cas'a magnatiloru s. c. l.

Luni in 21 Iuliu (2. Augustu) 1875 a adormitu in Domnulu in vesta de 61 de ani in loculu de scalda dela Franzensbad.

Remasitiile pamentene ale Présântitulu reposatu cari voru sosí aici Dumineca nóptea, se voru aduce Luni in 28 Iuliu (9 Aug.) a. c. la 9 ore diminéti'a dela gara cu processiune

bisericesca si se voru asiediá pre catafalcu in biserica catedrala.

Renduiél'a inmormentárei va incepe Marti in 29 Iuliu (10 Aug.) a. c. dupa s. liturgia la 10 ore inainte de amédi, dupa carea va urmá asiediarea remasitiiloru pamentene la loculu de odihna pre cinterimulu din Cernauti in cript'a unei capele, ce ce va zidi anume pentru inmormentarea Archie-reiloru.

Aducendu-se acést'a trista intem- plare de mórte a prea veneratului si multu iubitului Parinte Archiepiscopu si Metropolitu la cunoscinti'a publica, se invita dupa cuviintia inaltele autoritáti bisericesci, civile si militari, diregatorii, societáti si corporatiuni, prea onoratii patroni bisericesci, clerulu si poporulu credinciosu, precum si amicii si cunoscutii repausatului, cá sa binevoiesca de a luá parte la aceste solemnitati funebreale.

Cernauti, in 23 Iuliu (4 Aug.) 1874.  
*Consistoriulu archiepiscopalu.*

### Program'a

pentru serbarea funebreale la primirea si inmormentarea osemintelor pamentene ale Présântitului Archiepiscopu si Metropolitu alu Bucovinei si Dalmatiei Teofilu Bendell'a.

### Notificare.

Présântitulu Archiepiscopu si Metropolitu Teofilu Bendell'a a adormitu in Domnulu Luni 21 Iuliu (2 Aug.) 1875 diminéti'a in loculu de scalda Franzensbad.

Corpulu présântitulu reposatu, carele dupa inbalsamare, se va transportá de acolo la Cernauti, va sosí la gar'a de aici Dumineca nóptea spre 28 Iuliu (9 Augustu) a. c.

La sosirea trasului mai multi preoti din orasiu voru primí in séma secríulu dupa renduiél'a bisericesca si voru priveghiá acolo pana diminéti'a.

Luni in 28 Iuliu (9 Aug.) a. c. la 9 ore diminéti'a se va aduce corpulu cu processiune bisericesca la biserica catedrala si, asiediandu-se pre catafalcu se va seversí s. liturgia.

Marti in 29 Iuliu (10 Aug.) la 9 ore diminéti'a incepe renduiél'a solena a s. liturgii si a inmormentárei si dupa seversirea loru, urméza la 1 óra conductulu processionalu la cinterimu, unde se va asiediá sicríulu in cript'a unei capele (paraclisu), ce se va zidi anume spre inmormentarea Archie-reiloru.

*Spre insemnare voitória de bine.*

1. Luni in 28 Iuliu (9 Aug.) la 8 ore diminéti'a, demnitarii, preotii si diaconii ce voru fi destinati de functionari, se aduna in resiedinti'a archiepiscopala si de aici se ducú gremialminte la gara, unde in salonulu de clas'a prima se imbraca in vestiminte, iéra ceea-lalta preotime din orasiu si din diecesa in rassa si podcapu, se infintieza dreptu la gara.

2. Amendoi parochii din Cernauti cu processiunea catedralei, a s. Nicol. si a s. Paraschive, asociati de caravanulu cu 6 cai, mergu la 7 ore spre gara si se asiédia acolo in ordine dupa conducerea ceremonieloru.

3. La 9 ore se radica sicríulu de 8 preoti si se pune pre caravanu, dupa care de Archimandritulu diecesanu Teoctistu Blazeviciu impreuna cu preotii functionari se va face panachid'a, iéra de Archimandritulu catedralu Silvestru Morariu-Andreeviciu se va rostí o cuventare cátra p. t. publicu.

4. Conductulu funebru alu dela gara pana la biserica catedrala pre strad'a cea mare se deschide cu crucea cea mare processionala, dupa aceea urméza praporii si flamurele bresleloru in dōue renduri. De acesti'a se tienu iérasi in dōue renduri poporeni gr. or. din Cernauti cu luminári aprinse, dupa acesti'a urméza in asemenea distantia alumnii seminariali, dupa densii preotii in rassa si podcapu si in urma preotii functionari in ornate bisericesci, iéra nemedilocitu dupa Proistosu corulu cantáretiloru.

5. De amendōue pártile caravanulu, carele vine acum, mergu 8 preoti in ornate si pre lānga densii ducetorii de faclii.

6. Nemedilocitu dupa caravanu pasiescu mai multi anagnosti imbracati in stiharie, cari ducú insemnele archiepiscopale si decoratiunea de ordinu.

7. P. T. autoritáti civile si militare, reuniuni, corporatiuni, patroni bisericesci si condolenti, cari la cuvenit'a invitare a Consistoriulu, voru binevoí, de a aretá Présântitulu reposatu Archiepiscopu si Metropolitu onórea petrecerei de pre urma, sa binevoiesca acum a se inlocá, iéra dupa aceea p. t. publiculu.

8. Pre cale dela gara la biserica se voru face 6 statiiuni bisericesci si anume: 1) lānga caramidaria, 2) inainte de dealu, 3) la biserica s. Paraschive, 4) pre piati'a capitala, 5) la respenti'a drumulu spre Cucurmare si

## FCISIÓRA.

### Revista musicale.

Istori'a si teori'a musicéi din anticitate de D. Fr.-Aug. Gavaert.

„Nu se scie nimic'a certu in ceea ce privesce music'a la cei vechi. Ceea ce amu putea aretá nu presinta nici unu interesu pentru music'a moderna.” Déca d. Gevaert aru fi impartasitu acésta opiniune, a mai multor'a, atunci elu n'aru mai fi scrisu cartea sea. Si cu tóte aceste marturisesce ca si densulu multu tempu a fostu unulu din necredinciosi. Oper'a lui Westphal despre metric'a greca prezentandu-i-se in 1865 'lu puse pre cale cátra Damascu. Pentru unu musicantu atátu de instruitu cá d. Gevaert, ajungea increderea; sciinti'a in dorinti'a de a profitá nu putea a-lu respinge, pre elu a cárei'a eruditiune musicale erá dejá atátu de versata. Cu o ardóre egala cu indiferenti'a sea primitiva, se initiá in tóte lucrările relative la acésta bransia a istoriei, la care tinea de a o aprofundá. Resultatulu lecturiloru sea, care se manifestasera mai întâiu sub o forma de conversatiuni familiare, luá in urma o forma mai precisa, si in fine indeletnicirile fortiate ce i le causara teribilele evenimente din 1870, — astfeliu se exprima

in prefati'a sea, — i permisera de a abordá in fondu studiulu isvóreloru originale, la care erá neaperatu a se suí spre a scrie unu tratatu completu, „imbratisiendu subiectulu in cele mai mici detalie ale sele, si celu mai intinsu negresitu din tóte cáte au fostu vre-odata consacrate musicéi grece.”

D. Gevaert nu dessimuléza dificultatea de a desteptá interesulu in favórea unei sciintie atátu de putienu acreditata intre artisti. „Nu numai in dilele nóstre, dice elu, unu scriitoriu crede ca dá mai multa autoritate doctrinelor se musicale acopeindu-le cu numele lui Aristoxene, Ptolemeu séu Boece. Discreditulu ce a succedatu in urm'a unei prejudecáti alu cárei'a obiectu fu teori'a greciloru in totu tempulu evulu mediu si pana pre la mediloculu secululu alu XVIII, avú mai multe cause.”

Aceste cause, d. Gevaert le resuma astfeliu: predilectiunea ce afectéza gustulu modernu pentru combinatiunile armonice si instrumentale, si prin urmare putien'a atractiune ce trebuie sa ofere o arta in care polifoni'a si instrumentatiunea jóca unu rolú aproape nulú; dificultatea pentru lectorii putieni literati intru a consultá documentele scrise, in generalu, prin filosofi, care se adreséza la elinisti; dificultatea nu mai putienu mare de a se familiarisá cu terminologia

musicala a greciloru, si in fine indoelele, necertitudine, controversese, discutiiunile sterile la care a datu locu aplicatiunea unui sistemu fórtu complicatu pre care unu teoreticu nou o intielege in feliulu seu si o esplica diferitu.

Dara astadi, gratia lucráriloru lui Vincent, Bellermann si Westphal, studiulu musicéi grece a intratu intr'o nóua fasa, si, déca lumin'a nu s'a facutu deplinu, celu putienu multe puncte obscure a teoriei armonice au fostu limpedite. Partea ritmica a cátoru-va mari compositiuni dramatice, adauge d. Gevaert, este reconstituita cu destula certitudine; partea musicala scapa incetu incetu de nuorii desi care o incungiurau; in fine caracterele esentiale a artei in aceste diverse periode au potutu fi determinate.”

De aci dicerea ca music'a eliniloru vietuesce pentru noi in acela'si gradu cá si cele-lalte arti plastice, este departe. O laguna enorma remane inca in cunoscintiele nóstre, „care nu póte fi umpluta decátu prin descoperirea nesperata a cátoru-va compositiuni ce s'aru radicá pana la periodulu clasicu a artei grecesci. Uniculu fragmentu atribuitu unei epoce asiá de indepartate-melodi'a unei demistrofe a lui Pindar este de o autenticitate indoióse; de alta parte ea este

putienu cá sa se póta scóte din ea lumini insemnate.”

Totu asiá dice cu dreptu cuventu D. Gevaert, cá si cum, spre a studiá architectura gréca, nu amu avea de cátu teoriile lui Vitruviu de o parte si de acea-lalta, cáte-va constructiuni mediocre din alu doilea si alu treilea secolu.

„Se cuvine dara, adauge istoriculu judiciosu, se nu 'si faca cine-va ilusiune despre resultatulu posibilu alu genulu nostru de studiu. Ceea ce putemu scí este fórtu putienu lucru in comparatiune cu ceea ce suntemu condemnati a nu cunósce totu-déun'a, si nu satisface curiositatea nóstra de cátu in un'a din cele mai restrinse mesuri. Dara aru fi neresonabilu de a pretinde ca, neputendu cunósce tóte, adeveratulu intieptu aru trebui sa se hotarésca sa ignoreze tóte. Déca nu ne este datu sa reinviemu art'a antica in intregulu seu, putemu celu putienu se recompunemu cáte-va párti, se patrundemu form'a sea esterióra, sa ne formámu o idee destulu de curata de modurile de esecutare, se invetiámu a cunósce mai bine si a aprecii productele secundarie ce ne mai remane, sa ne initiámu in fine in teori'a sea atátu de ingeniósa si atátu de instructiva. De siguru, astfeliu de rezultate nu sunt de despretiuitu.”

(Va urmá) „V. C.”

Sirete, si 6) inaintea bisericeii catedrale.

9. Dupa intrarea in biserica, unde se va aduce sieriulu de optu preoti, si dupa asiedierea sieriului pre catafalcu se va seversî s. liturgia.

10. Corpulu remane in biserica pâna a două di, si prin tempulu acest'a va află locu cetirea Evangeliilor si Apostolilor cu panachide.

11. Marti in 29 Iuliu (10 Aug.) la 8 ore dimini'tia se voru aduce cu processiune bisericeasca osemintele episcopului Dositeiu Cheresculu dela biserica St. Paraschive, unde se afla acum, la biserica catedrale, si dupa aceea se va seversî s. liturgia de 12 preoti si doi diaconi.

12. La 10 ore inainte de amedi nemidilocitu dupa s. liturgia, se va seversî prohodulu solenu de 25 preoti si doi diaconi, iera dupa acest'a urmeza conductulu ultimulu dela biserica catedrale preste piati'a capitala si strad'a rusésca si a turinilor la cinterimu.

13. In biserica se va rostî de protopresbiterulu si profesorulu Eusebie Popoviciu, cuventulu funebralu, iera pre cinterimu de protopresbiterulu si consilierulu cons. Ioanu Zurcanoviciu cuventulu mormentalu.

Nr. 173 pres.—1875.

### Incunoscintiare.

La rogarea indreptata de aici câtra directiunile câilor ferate; transilvana I si orientale (Ostbahn) ne incunoscintiaze aceste, cumca acei membrii ai Asociatiunei, cari voru participă la adunarea gener. tienenda la Reghinulu sasescu in 29/31 Augustu a. c. in calatori'a lor pre câile ferate; *transilvana I* si cea *orientala*, se voru bucură de acea favore, ca cu biletulu rescumperatu respectiv solvitu, pentru clas'a III, voru puté calatori pre clas'a II; iera cu biletulu rescumperatu pre diumetate din pretiulu clasei a II, voru puté calatori pre clas'a III. —

De acésta favore se voru bucură acei membrii ai Asociatiunei, cari cu ocaziunea rescumperărei biletelor de calatoria, se voru legitimă prin certificate date din partea subscrisului presidiu, despre acea, cumca sunt membrii ai Asociatiunei transilvane.

Membrii calatori pre drumulu fieratu transilvanu I se voru bucură de favore indigitata in calatoria la adunare si indreptu, pre tempulu dela 25 Augustu pâna la 3 Septembrie a. c. Totu odata s'au facutu pasii necesari cá si calatorii pre calea ferata orientale, sa se pótă bucură de acea favore totu pre restempulu mai susu indigitatu. —

Pentru bagagia nu se concede relaxare. —

Acésta impregiurare imbucuratória se aduce la cunoscintia publica cu acea observare, cumca pentru cá membrii respectivi sa pótă primí certificate reperate in tempu mai scurtu se va tramite din acele unu numeru corespundietoriu pre la directiunile despartiamintelor cercuali din Brasiovu, Fagarasiu, Sabiiu, Sabesiu, Alb'a-Iuli'a, Abrudu, Dev'a, Blasiu, Turd'a, Clusiu, Gherla, Deesiu, Reghinulu sasescu, Sighisiór'a si Bai'a de Crisiu.

Certificatele se potu primí de a dreptulu si dela secretariulu Asociatiunei. —

Dela presidiulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romănu. —

Sabiiu, in 9 Augustu 1875.

Ioanu Russu, Iacobu Bolog'a,  
secret. II. vice-presedinte.

Sabesiu, 10 Augustu 1855.

„S. D. Tageblatt“, diuariulu sasilor bismarkiani, ce apare in orasiulu d-vóstra, dle Redactoru, dela unu tempu încóce, mai alesu de cându si pre fratii flandrensi i stringe de gātu,

se produce de minune in tóte variatiunile afectatiuniloru fatia de noi romăni.

Cu tóte aceste coltii i arata la tóta ocaziunea data, si atuncea se pricepe, cu tóta obraznici'a innascuta si propria.

Dupa infricosiatulu incendiu, in templatu aici in 23 Aprile a. c. la care dintre cei greu cercati, de abiá o parte sunt sasi si celelalte trei pârti romăni, unu comitetu de sasi de aici a publicatu in diuarele sasesci unu apelu câtra publicu pentru ajutorarea celor nefericiti, ceea ce diuarele au facutu, si inca unele adaugendu espresu, ca subscriptiunile de ajutoriu se facu tuturoru arsiloru fara nici o deosebire.

Ómenii de aici ai lui „Tageblatt“ inse s'au aretatu mai generosi. La comitetulu amintitu din acestu orasiu au încursu pre calea lui „Tageblatt“ aprópe preste 600 fl. v. a.

Rubrica de subscriptiuni a su-natu astfeliu: „Pentru arsii din Sabesiu.“ Contribuitorii, cari au voitu sa dee ajutoriulu loru menitiune speciala au disu: „Pentru industriasiu séu meseriasii arsi, séu precum au facutu macelarii din Sabesiu, cari au trimesu: „pentru fratii nostri germani arsi.“

Astfeliu dara amu asteptatu dela humanitatea si onorabilitatea acelu comitetu, ca celu putienu sum'a de bani ce cade afara de pronunciat'a menitiune speciala, sa se fi impartitu dupa gradulu daunei tuturoru arsilor sasi si romăni. Acést'a inse, dureru, nu s'a intemplat, de-si credutaru, ca cei mai multi au contribuitu cu intentiunea indegetata. Nu sciue aru dice d. e. contribuitorii bucuresceni, déca voru sci, ca in ce intielesu s'a esplotatu fara nici unu scrupulu fapt'a loru de umanitate.

Pre scurtu o astfeliu de fapta eu o tienu de cutezata si 'mi tienu de datorintia a o aduce la cunoscintia publica. O recomendu mai cu séma si atentii deosebite a dirigatorie competente de aici, pentru-ca astorufeliu de crase abususuri de tempuriu trebuie ruptu firulu.

Déca si la extremele nevoie ne desbracămu de tóta umanitatea, apoi diu nu sciue unde vomu ajunge cu vreme.

Totu aceste trebuie se afirmu si despre comitetulu femeielor de aici, care a adunatu imbracaminte pre sém'a celor arsi. —

Cu privilegiulu pregatirilor electorale de aici pentru diet'a din Pest'a, totu acestu mandru „Tageblatt“ facendu unele aiurări, nu se rusineza in consciintia sea a numi apesatória, netoleranta si nerusinósa domnirea de vre-o câti-va ani a maiortătii romănesci.

Acést'a este mai multu chiaru si decātu cutezare.

Cum sa numimu noi dara domnirea sasésca nu de vre-o câti-va ani ci cea de atâtea sute de ani, in care numerosulu poporu romănu, erá de totulu totu apesatu, inapoiatu, desconsideratu, pre scurtu, eschisu de ori-ce influintia asupr'a vietiei sele publice si politice.

Séu dóra acum'a ómenii dela „Tgblt“ au asteptatu, cá maiortatea romăna sa nu se folosésca, sa renuncie la drepturile sele cá maiortate? A trecut bab'a cu colacii.

Déca nici domnirea maiortătiei romăne de aici n'a fostu loiala, toleranta, dupa mine, prea loiala si prea toleranta, prea credula cu astfeliu de ómeni reutaciosi, apoi atunci cea feudală sasésca a fostu mai multu decātu tiranica.

Un'a domnire seculara feudală de a vóstra dloru dela „Tgblt“ întórsa asupr'a vóstra, nu sciue in putienu tempu déca aru mai avé pre unulu macaru de a-lu apesá. A-ti pornitu pre urm'a fratiloru vostri din pârtile Clusiiu a Turdei si Albei.

Romăni din acestu orasiu solidari si de unu intielesu, si astadi sunt in maiortate si voru fi, inse in domnirea lor nu au anim'a si négr'a consciintia de a imită exclusivitatea vóstra.

Fatia de alegerile pentru diet'a pestana magiara romăni asta data au ajunsu in minoritate numai prin unele gresiele precedenti, si prin aceea ca comunitatea Colnicu cu numerosii alegatori sasi s'au datu orasiulu.

Inse acést'a este numai asta data. Ni pare reu, ca fratii sasi orbiti de o dubiósă intemulare se scrintescu asiá fara nici o socotéla spre daun'a lor, pre cându noi nisuiamu a stabili tocmai pacea si bun'a intielegere comuna. —

Pentru alegerea in 16 Aug. sasiu aici lucra in ruptulu capulu de nu sciue ce frica a romănilor, pre cându acesti'a aici pótă voru face passivitate.

Candidati se afla aici destui, inse nici unulu nu merita increderea activistilor de aici. Te miri, pótă ca in scaunu totusi unulu se va face demnu de acea candida incredere.

Mai pre susu de tóte inse recomendu: aici sa fimu cu totii un'a la bine si la reu.

In dilele trecute a arsu aici mór'a din arini a scólei sasesci. Mór'a si gránele adunate au fostu asecurate. La acestu focu jun'a nóstra institutiune de pompieri voluntari aru fi avutu ocaziune de a se eserciá, de a-si probá potentiele.

Tempulu pre aici e fórte siodu acusi plóua, acusi bate sórele si, de vre-o câte-va dile, sufla unu furibundu ventu rece. +.

### Varietăti.

\*\*\* *Cursuri supletórie.* Vineri in 1 Augustu, in intielesulu cerculariulu consistoriale Nr. 1552 a. c., s'a deschisu aici in Sabiiu cursulu supletoriu. Dupa servitiulu divin, invetiatorii adunati s'au intrunitu in sala cea mare din Andreianu, unde mai fura de fatia ambii PP. Protopresbiteri ai Sabiiulu I si II Ioanu Hanni'a si Ioanu Popescu, PP. admin. protopr. ai Noerichiiu lui si Mercurei Grigoriu Maieru si Ioanu Droc si P. Archidiaconu si secretariu consistoriale Nicolau Fratesiu si Dr. Nicolau Maieru prof. Dupa o cuventare de deschidere de câtra P. Prot. alu Sabiiulu I Ioanu Hanni'a luá dlu conducetoriu alu cursulu P. Dimitriu Cuntianu cuventulu si iotr'au discursu corespundietoriu si plinu de momente insemnate din istoria desvóltărei invetiamentulu nostru a datu auditoriloru o icóna sincera si instructiva a scopulu cursuriloru suplinitórie. Discursulu acest'a lu vomu si comunicá publiculu la cea mai de aprópe ocaziune.

Dupa aceea s'a alesu 6 notari. Din conscriptiunea din aceeasi di facuta se vede ca la actulu deschideri a fostu presenti 60 invetiatori. Pentru cuartiru in seminaru s'au insemnatu in diu'a deschideri 13 invetiatori.

\*\*\* *(Lumea lupiloru si a ursiloru.)* Sosescu sciri preste sciri dela tiéra si mai cu séma de sub pólele sudice ale Carpatiloru, ca, de cându s'a impusu dare pre puci si pre venatu, animalele rapace se inmultiescu si respandescu o spaima teribila si desvóltă o rapacitate ne mai pomenita. Nu e destulu, ca rumpu vitele dela pasiunea de munte cu diecile, dara navalescu chiaru pâna in nemedilocit'a apropiare a comunelor si devastédia cucurudiele de pre câmpu in modu inspaimentatoriu. Ómenii vedu cu ochii cum li se face pagub'a, dara din lips'a armelor de focu nu indrasnescu a pefigá ursii. In locu de premiele, ce espunea statulu pâna acum pre pielea unu lupu si ursu, s'a impusu o grea tacea pre esterpitorii acestoru animale rapace prin legea de venatu. Eata dara lumea lupiloru si a ursiloru in Transilvani'a, care fara aceea a fostu, fia per fas vel nefas botediata de tiér'a ursiloru.

\*\*\* In nr. 15 a. c. alu foiei Aso-

ciatiunei „*Transilvani'a*“, unu erudit mare recomanda institutulu „Albin'a“ de aici in modulu urmatoriu:

„Nici ambarvalie resp. spitiele si legatur'a alba, de pre capulu arvaliloru, nici tiapulu sacratu, nici processiunile intru invocarea lui Ernier de Domfortu, semenaturile nu ni le voru scuti de casuri elementarie, ci de mai siguru „Albin'a“ fundata din capitale romăne.“

Dlu autoriu pare a fi prea confundatu in *ambarvalie* si *legaturi albe*, cu tóte aceste facea bine déca invocá pre Ernier sa-i spuna ca ce felu de institutu e „Albin'a“ si apoi sa-si arete procopséla.

### Bibliograficu.

Din muntii apuseni de lângă Bihari'a 7 Aug. n.

Prin articolulu de lege VIII din 1874 se introduc in comerciulu publicu dela 1 Ianuariu 1876 mesuri nóue.

Erá necesitate imperativa, cá sa se tracteze mesurile aceste si in modu câtu se pótă de ciuaru si limpede sa le esplice, cá sa le pótă intielege ori care carturariu.

Dara literatur'a nóstra nu pótă aretá pre terenulu, séu mai bine in directiunea acést'a pâna pre la inceputulu anululu curentu numai unu operatu, care fiinduca a spartu asiá dîcendu ghiati'a, a fostu vrednicu de tóta atentionea. Lucru de miratu! La natiunile conlocuitoare aparura inca in anulu trecutulu operate pentru mesurile nóue, de-si lips'a la ele nu e asiá semtita cá la noi, si pâna astadi s'au inmultitu acele astu-feliu, încātu ómenii dupa feliuritele loru chiamări, pregatiri si procopseli si potu procurá cartea, care are sa-i pregátésca pentru anii cu mesurile nóue. Noi romăni dormimu pre glori'a nóstra quirinala si ne mandrimu cu espectoratiunile lui Hoffmanu, Opitz etc, despre noi creându dóra ca la momentu tóte le patrundemu, tóte le precepemu si aplicámu dupa cum se cuvine. Mare este acésta amagire si amaru amu plătutu-o noi si stramosii nostri si amaru o vomu plătí si de aci inainte. Multamita inse ceriulu, ca avemu barbatii si desteptati din somnu cari distingu bine intre merite si cunoscú slabiciunile pâna si a stralucitiloru (de origine) romăni si 'si dau tóta silinti'a a vindecá relele prin articuli reali (vedi Telegr. I idei conducetórie) prin opuri la tempu cari tindu curatu numai la luminarea poporulu si la ferioria lui de insielatori si de pedéps'a legei.

Dlu Basiliu Petri este acelu barbatu, care a atrasu atentionea asupr'a d-sele prin operatulu seu „sistemulu metricu“ esitu de curendu de sub tiariu. Asupr'a acestui sistemu metricu 'mi iau voia a face unele reflexiuni, pentruca din aceste se cunósca invetiatorii, barbatii de scola si toti carturarii acésta carte fórte folositoria.

In raportu cu cârtile aparute de voluminea acést'a (8 cóle) in limb'a romana, germana si magiara „sistemulu metricu“ alu dlui Petri — de-si tractéza un'a si aceeasi materie, — sta cu celelalte cá unicu între densele si merita multa preferintia.

Scopulu unui operatu séu unui manualu, care tractéza unu lucru ce obliga prin lege, asiá dara fórte momentuosu, este a desvóltă acelu lucru din simburile seu, va se dica a-i aretá inceputulu si apoi a-lu urmari pre calea ulterioara a desvóltărei sele pâna in dilele introducerei lui si la noi.

Spre a face acésta nu se va puté omite 1) istoriculu mesuriloru metrice cáci istoria aratandu genes'a lucrulu midilocesce preceperea fiintiei, de unde urméza si aplicarea cu usiurintia a lucrulu; 2) sistemulu decadicu dimpreuna cu frangerile diecimale, pentruca pre bas'a acestor'a e compusu sistemulu metricu, desvóltarea precisa a celoru dintăiu midilocesce intie-

gereea usiôra a celui din urma, 3) indegetările cari ne punu în stare a socoti diferit'a valôre vechia a lucrurilor în valôre noua si din contra, pentru că de o parte sa satisfacem legii, computandu cu mesurile nôue, iera de alta parte pentru că sa ne putem face inchipuri esacte despre întinderea, capacitatea si pondurile obiectelor; 4) espunerea pre scurtu a preferintielor sistemului metricu fatia de mesurile vechi pentru că sa apara numai decatu abundenta leui si apoi 5) operatiuni ratiunante cu mesurile nôue. Iea în consideratiune operatulu dlui Petri cerintiele indegetate mai susu?

Respunsulu celu mai bunu la această întrebare credemu ca lu va dá cuprinsulu operatului.

Dlu Petri — dupa pefatia, prin care aréta originea si form'a operatului si dupa introducerea care e o cuventare a autorului câtra invetiatorii subordonati, prin care se arata însemnatatea cea mare a mesuriloru metrice dela introducerea loru precum si unele dispositiuni ale organelor mai înalte granitieresce fatia de mesurile metrice obligatôre din 1 Ian. 1876 — espune în operatulu seu:

1. Despre mesuri si ponduri în genere;
2. Istoricultu mesuriloru metrice;
3. Sistemulu diecimalu séu decadicu;
4. Sistemulu metricu francesu;
5. Preferintiele sistemului metricu;
6. Sistemulu metricu la noi; articulu de lege VIII din 1874;
7. Computulu cu numeri diecimali;
8. Computulu cu numeri metrice;
9. Transcomputarea mesuriloru vechi în nôue si viceversa si a preturiloru lor si a
10. Metodulu computului în scôla poporala în urm'a introducerii mesuriloru metrice.

Din cuprinsu se vede deci, ca operatulu satisfac pre deplinu cerintielor amintite mai susu nu numai, ci pentru că sa fia câtu mai completu si mai interesant espune sistemulu metricu francesu si apoi articulu de lege VIII din 1874 relativu la introducerea mesuriloru metrice.

Ceea ce da valôre deosebita operatului este pre lângă form'a cea mai preste totu inductiva — partea din urma supra scrisa: metodulu computului în scôla poporala în urm'a introducerii sistemului metricu; pentru această indegetéza invetiatoriloru dupa ce planu sa se propuna computulu scolariloru dela introducerea mesuriloru metrice înainte.

Cele ce se amintira pâna aci despre sistemulu metricu a dlui Petri voru fi convinsu pre on. cetitori despre valôrea materiale a acestui operatu.

Ce privesez espunerile cá atari, se observa ca pretutindenea va întepina cetitoriulu chiaritate, limpedime, întielegibilitate si frumsetie.

Incheiu cu aceea ca esprimu dorintia, cá se nu lipsésca cartea această din bibliotec'a nici unui invetiatoriu român.

Precum ialesnesce cartea această invetiatoriului deslegarea problemei sele, totu asiá de bune servitii va face ea fia-cârui barbatu inteligentu care cauta indegetări — fatia de sistemulu metricu introducendu — pentru poporu.

Preste totu se pôte afirmá, ca operatulu acest'a ajuta în mesura fôrte mare problem'a de a înlesni trebuintiele comerciale si industriale dilnice.

Invetiatorii dela cursurile suplétorie introduse prin sinodulu gr. or. din acestu anu si convocatu pre 1 Aug. st. v. sa nu intardie a-si procurá cartea numita.

Dupa cum se vede de pre fatia titulei, cartea e tiparita în Sabiu la W. Krafft iera editoriu ii este d. Vis. Romanu.

La dlu Romanu sa se adreseze

dara toti câti dorescu a avé „Sistemulu metricu“ de dlu B. Petri.

Câtu pentru pretiu credemu ca nu va trece preste 50 cr. v. a.)\*  
I. T. C.

## PARTEA ECONOMICA.

### Despre unele midilôce, care aru putea ameliora starea materiale a poporului român.

(Urmare si fine.)

Cu vre-o 20 de ani înainte erá pe sub munti economia de vite în ôre-care flôre. Erau asiá numitii mocani: saceleni, braneneni, resinareneni si tiutiueneni. Acum aceste ramuri de economia au încetatu de a mai esistá si astfel au secatu si aceste isvôre de venituri. Mai vedeti d-vôstra ca ôdiniôra frumôsele herghelii de cai, pre cari mai la tôte tergurile le aduceau sacelenii; turmele de berbeci pre cari le aduceau branenii; multimea de cará de lâna, pre cari le aduceau resinarenii si tiutiuenii? Au disparutu mai cu totul. Pasiunea în Turci'a s'a opritu, câmpiele în Romani'a s'au aratu, contributiunile s'au maritu atátu la noi câtu si dincolo, oeritul s'a întiarcatu. V'amu aretatu dloru si isvôrele principale, din cari scoteau românii pâna-acum parale; v'amu aretatu inse si aceea, ca în tempulu din urma au desecat.

În astfelu de impregiurări ce este de facutu? Se cuvine ôre sa stâmu cu mânil în sinu? Sa privimu cum românii din caus'a lipsei sunt siliti a emigrá în Romani'a spre a-si cautá acolo subsistintia? Nu, nici decum, căci este de temutu, ca mâne poimâne si voru pierde pânea de tôte dilele si starea poporului nostru va fi cu totul deplorabila.

Datorintia nôstra este dloru, a cugetá la ajutorie, la isvôre nôue si la vre-unu remediulu radicalu, care sa asigure celu putieniu pânea de tôte dilele poporului nostru. Unu astfelu de remediulu e aflatu si-lu cunôsceti cu totii si l'amu amintitu si eu mai susu. Este de lipsa numai sa recomandâmu poporului nostru sa îmbratisiedie meseriele, indemnandu pre plugariu a-si dá din 4 fi unulu doi la meserii.

Prin această facemu unu servitiu însemnatu nu numai individiloru respectivi asigurându multoru românii pânea de tôte dilele, dara ne creâmu si o burgessie, creâmu factori, cari sa ne arate orasie romanesce, creâmu clasa midilocia, creâmu sucursu comerciantiloru românii, creâmu puterea tieriei.

Unu esemplu ce-lu avemu dinaintea ochiloru ne va aréta importantia meserieiloru.

În Brasiovu avemu unu numeru frumosu de comercianti comissionari. Acestia împôrta manufacturele sasilor si unguiloru brasioveni în Romani'a, împôrta: cisme, plosce, pâna, postavuri, ferarii, lâdi, funii etc., espedédia pre anu mii de care încarcate, cu astfelu de obiecte. Pentru acestea primescu comissionarii cu tóta post'a fascicuri de galbeni. Profitédia ei, dara profitédia mai multu meserisii straini. Credeti d-vôstra, ca comerciantii românii nu s'aru bucurá putendu cumperá manufacturi dela românii? Ei cari contribuescu atátu de multu la progresarea româniloru, de siguru aru fi mai satisfacuti, decât aru puté înlesni trecerea baniloru romanesce ierasi la românii.

În fine d-loru privindu lucrulu si din altu punctu de vedere, ne vomu convinge, ca avemu mare lipsa de clas'a meserisiloru. Poporulu nostru din Austro-Ungari'a de trei miliône de suflete lu putemu divide în dôua clase, clas'a inteligintiloru neînsemnata la numeru si fôrte imprasciata si clas'a tieraniloru ce completéza miliônele putieniu desvoltata si mai de totu lipsita de cultura. O clasa de burgesi,

\*) Vedi Nr. 59.

de orasieni ne lipsesce si această repesinta puterea materiale a unui poporu. Eata caus'a pentru ce noi românii majoritatea tierii suntemu predominant de straini. Strainii, putieni, câti sunt, sunt domni orasiloru si predominéza astfelu si satele.

Noi avemu — decât 'mi este permisu o astfelu de comparatiune — avemu trupe, dara ne lipsescu armele si astfelu suntemu în mare desavantagiu, căci avemu a ne luptá cu trupe, cari au arme. Armele pentru o natiune adi numai sunt pusc'a si sabi'a, ci cultur'a, industri'a si comerciulu.

Unu altu desavantagiu din cauza, ca ne lipsesce o clasa midilocie este si urmatoriulu: Ne lipsesce: vedit'a, onôrea pretiulu natiunali în Transilvani'a si Ungari'a, precum au nemtii si ungurii. Nu ne recunosc conlocuitorii nostri drepturile egali. Noi suntemu în Transilvani'a în majoritate si totusi nu dâmu noi tonulu. Voiu aminti aci cá esemplu procedur'a la alegeri de deputati dietali. Legea electorala prevede, ca unu industriasiu, unu cismariu care are câte-va calapode sa aiba dreptu de alegere, unu economu inse, care n'are unu numeru însemnatu de holde, sa fia lipsitu de acestu dreptu. Ne trebuie o clasa numerôsa de industriasi si noi vomu triumfá si pre acestu terenu.

Folosescu ocaziunea această spre a combate nisce prejudetie, cele audimu adese-ori esprimându-se cu referintia la meserii. Sunt unii, cari sustieniu, ca românii nu sunt apti pentru meserii, fiindu-ca ei le despretiescu, precum le-au despretiuit si strabunii lor. Vomu raspunde acestor'a, ca decât le despretiescu facu această, nu fiindu-ca au moscenitu despretiulu, ci din caus'a ignorantiei lor, pentruca n'au fostu cine sa-i invetie, sa le arete în totu loculu însemnatatea meserieiloru, se le fia calausa, sa-i duca de mâna la meserii. Dati numai mâna de ajutoriu copiiloru de românii si veti vedé ce maiestri apti vomu créa din densii. Sunt altii ierasi, cari predica contr'a meserieiloru, ca meserisii voru scapatá pre viitoriu din caus'a fabricelor. Acesta afirmatiune se combate de sine prin buna starea meserisiloru, chiaru acolo unde sunt fabricele mai numerose. Apoi nu scimu noi, ca românii voru mai folosí — pâna cându si voru pastrá costumulu lor — palariile late, sierpariulu si ciobótele mari si nu voru luá lucruri de fabrica, căci acelea le tienu de mai trainice, dovéda brasiovanii ce trece în Romani'a.

Înainte cu 5 ani n'avemu în Brasiovu meserisii cu firma — afara de cococari, macelari, croitori de blani, — astadi numerâmu vre-o 10 meserisii tineri românii. Ei stau bine, sunt domni numerati în clas'a ômeniloru culti si în adevéru poti pertractá cu ei ori-ce cauza, ca te întielegu. Sa avemu 6 pâna la 7 sute de acestia, atunci ne-amu întielege mai bine românesc.

Amu citatu în cele dise pâna acum, câte-va avantagie, decât ne-amu procurá unu numeru de meserisii. Sunt multe alte, cari le cunôsceti si d-vôstra si cari, cá sa nu abusediu de pacientia d-vôstra, le omitu.

Acestea amu voitu a vi le vorbi si amu folositu adunarea de astadi spre acestu scopu, fiindu-ca amu tienu momentele acestea, cându cu totii ne-amu adunatu aci spre a ne consultá asupr'a midilôcelor, mai favorabile pentru înaintarea poporului român; spre a ve recomandá cu totu deadinsulu îmbratisiarea meserieiloru. Sum convinsu, ca si d-vôstra, cá si mine, cunôsceti importantia meserieiloru si v'amu improspetatu ideile acestea, pentru-cá cu puteri unite sa ne punemu pre lucru în directiunea indicata.

Primele încercări s'au facutu. În

Brasiovu avemu o asociatiune pentru promovarea meserieiloru între românii. Comitétulu asociatiunii a asiediatu în restimpu de 4 ani la 130 de copii la diferite meserii. A scosu 6 maiestri, 14 sodali a îndreptatu în lume, cá sa se perfectioneze mai departe. Accentuediu aci, ca putieni din acestia sunt din acestu districtu. Comitétulu susu numitu este gat'a a dá ajutoriu fia-cârui parinte, care voiesca a aplicá fiulu seu la meserii, va îngrijí de ei cá si parintii, si-i va ajutá la cele de lipsa. Dela d-vôstra ceremu numai a sustiené viétia acestei asociatiuni salutarie, lucrându cu tóta energi'a a se créa si în alte pârti ale Transilvaniei astfelu de asociatiuni, facendu totii membrii ajutatori si indemnându pre parintii sa-si tramita copii la meserii.

La încheiare d-loru, cá resumatulu la cele ce amu disu, voiú citá cuvintele altui publicistu român; cuvintele d-lui D. Brateanu. Iéta cum scrie:

„Romani! Grabiti-ve a ve smulge din mânil strainiloru pânea vôstra, adeca: comerciulu si meseriele, asociati-ve, faceti adunári si ve consultati. Esaminati chipulu înaintarii, contribuiti în acestu modu si veti înaintá. Cei cari faceti specule si comerciulu ajutati-ve prin asociatiuni, cá sa nu platiti camete 15 pâna la 20 procente. Indemnati, aplicati copii vostri la meserii; înlesniti prin asociatiuni ajutorie calfeloru, cá sa se pôta face orasieni si cetatieni de isprava. Indemnati tineritulu la munca, la pastrare si la ambitie de înaintare si veti propasí.“

Brasiovu Iuliu 1875.

B. Baiulescu  
parochu gr. or.

## Concursu.

Pentru postulu de invetiatoriu la nou infiintand'a scôla elementare gr. or. din cetate în Sabiu, cu care postu este împreunatu si postulu de cantaretiu la biserica parochiale din cetate, se deschide prin această concursu pâna la 31 Augustu 1875 c. v.

Cei ce dorescu a ocupá acestu postu, cu emolumente preste totu de 400 fl. v. a., sa binevoiesca a aterne concursele sele, instruite cu atestatele de botezu, studie, servitii si moralitate, pâna la terminulu indicatu la subscrisulu presiedinte alu comitetulu parochiale în Sabiu, si a tiéné într'o duminica ori serbatore stran'a în predia biserica.

Conditiiunile mai de aprôpe se potu primi în cancelaria parochiale, cas'a biserice, strad'a macelariloru Nr. 39 în Sabiu. Sabiu în 27 Iuliu 1875.

În contielegere cu P. protopresbiteru tractualu.

Comitetulu parochiale gr. or. din cetate.  
Iacobu Bolog'a,  
presiedinte.

(1-3)

Nr. 16/1875 — c. p.

## Concursu.

Care se publ'ca numai asta-data pentru ocuparea postului de invetiatoriu provisoriu în clas'a I dela scôla elementaria gr. or. din Sighisior'a.

Cu acestu postu este împreunatu:

1. Salariu an. 206 fl. v. a. în rate lunare din cas'a alodiale.
2. Cuartiru gratuitu pentru persón'a invetiatoriului în edificiulu scôlei si lemne de ajunsu.

Fiitoriulu invetiatoriu este obligatu a prevedé de 2 ori în septamâna si instructiunea cu adultii si a conduce în dumineci si serbatori si cantulu în biserica cu scolarii din tôte 3 clasele.

Cine au servitu pâna acum'a cá invetiatoriu si va dovédi pre lângă celelalte recerintie si calificatiunea sea de cantu, va fi preferitu.

Rogările instruite dupa statutulu organicu au de a se ascerne pâna în 15/27 Augustu 1875 la scaunulu protopresbiteralu în Sighisior'a.

Sighisior'a în 17 Iuliu 1875.

1-1

Comitetulu parochiale.